

ხელოვნური ინტელექტი და საავტორო უფლებები

ილია ბეგიაშვილი

საქართველოს უნივერსიტეტი,
საქართველო

აბსტრაქტი

ხელოვნური ინტელექტი წარმოადგენს ტექნოლოგიური განვითარების საუკეთესო მაგალითს. მისი მეშვეობით უამრავი მარტივი თუ რთული დავალების შესრულება შესაძლებელია. ხელოვნური ინტელექტის განვითარებასთან ერთად უამრავი ახალი სამართლებრივი საკითხის დარეგულირების საჭიროება გაჩნდა, ვინაიდან მისმა მასშტაბურმა გამოყენებამ კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა ის სამართლებრივი ურთიერთობები, რომლებიც საკანონმდებლო დონეზე უკვე მოწესრიგებული იყო. ერთ-ერთი ასეთ საკითხს წარმოადგენს საავტორო უფლებების საკითხი. ყოველდღიურად ხელოვნური ინტელექტის მეშვეობით უამრავი სურათი, მუსიკა თუ ხელოვნების ნიმუში იქმნება, ასეთ დროს ჩნდება კითხვა იმის შესახებ თუ რამდენად უნდა გავრცელდეს ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებები, ხოლო მასზე აღნიშნული უფლებათა გავრცელების შემთხვევაში კი ვის უნდა მიეკუთვნებოდეს იგი, ხელოვნურ ინტელექტს, პროგრამის შემქმნელს, თუ იმ პირს რომელიც ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებით ცდილობს ნაწარმოების შექმნას. მოცემულ კითხვებზე პასუხის გაცემა თანამედროვე მეცნიერების მსჯელობის საგანია, რასთან დაკავშირებითაც არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა.

საქართველოს კონსტიტუციის მე-20 მუხლის თანახმად, დაცულია შემოქმედებითი და საავტორო უფლებები. თუმცა, რამდენად არის შესაძლებელი ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელება, ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა მოცემული სტატიის უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს, ისევე როგორც იმ ნაწარმოებების დაცვის საკითხის განხილვა, რომელთა გამოყენებითაც ხდება ხელოვნური ინტელექტის მიერ ახალი ნაწარმოებების შექმნა. ხელოვნურმა ინტელექტმა, რომ შემდგომ გამართულად ფუნქციონირება მას სჭირდება უამრავი მონაცემი, რაშიც იგულისხმება ათასობით და მილიონობით შექმნილი ნაწარმოები, რომლებიც, თავის მხრივ, უკვე დაცულია საავტორო უფლებებით. ხელოვნური ინტელექტი ხშირად ყოველგვარი ნებართვის გარეშე იყენებს მათ, რითაც არღვევს საავტორო უფლებებს, ეს კი უფლებათა დაცვის კუთხით ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საკითხს წარმოადგენს.

მოცემული სტატია დაეთმობა ორი უმთავრესი საკითხის განხილვას. კერძოდ, ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების საკითხს, და უკვე არსებული ნაწარმოებების დაცვის საჭიროებას, რომლის გამოყენებაც ხდება ხელოვნური ინტელექტის მიერ ახალი ნაწარმოების შესაქმნელად. აღნიშნული საკითხები განხილული იქნება საერთაშორისო საკანონმდებლო და სასამართლო პრაქტიკის ფონზე, მოყვანილი იქნება არაერთი მეცნიერის მოსაზრება, გამოკვეთილი იქნება მათთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხები და შემოთავაზებული იქნება მათი გადაჭრის გზები.

საკვანძო სიტყვები: ხელოვნური ინტელექტი, საავტორო უფლებები, მონაცემთა ბაზები, საერთაშორისო პრაქტიკა.

შესავალი

ხელოვნური ინტელექტის როლი ყოველდღიურად იზრდება ადამიანის ცხოვრებაში. მან უკვე მოიცვა ადამიანის ცხოვრების არაერთი სფერო, რომელიც მეტწილად დამოკიდებულია კი გახდა ხელოვნური ინტელექტის მიერ შესრულებულ სამუშაოზე.¹ თუ წარსულში ადამიანის მიერ შესრულებულ სამუშაოს ანალოგი არ მოეძებნებოდა, დღეს უკვე აქტიურად განიხილება სხვადასხვა სფეროში ადამიანის ნაცვლად ხელოვნური ინტელექტის გამოყენების საკითხი, რაც თანამედროვე სამყაროსათვის ერთ-ერთ უმთავრეს გამოწვევას წარმოადგენს. ფაქტია, რომ ხელოვნური ინტელექტის განვითარებამ გამოიწვია სამყაროში უკვე არსებული ბალანსის დარღვევა. თუ ადრე ადამიანის ცხოვრების თითქმის ყველა სფერო დაკავშირებული იყო მის მიერ შესრულებულ სამუშაოსთან, მექანიკური სისტემის მეშვეობით შესაძლებელი გახდა ადამიანის მსგავსი ან მასზე უკეთესი შრომითი შედეგების მიღება.

ხელოვნური ინტელექტი ფართოდ შეიჭრა კულტურის სფეროშიც, რომლითაც შესაძლებელი გახდა მაღალი ხარისხის ლიტერატურის, ნახატის, მუსიკისა, თუ ხელოვნების სხვა ნიმუშის შექმნა. დღეს, ხელოვნების სხვადასხვა სფეროსთვის სხვადასხვა ხელოვნური ინტელექტი იქმნება, რაზეც უამრავი ინვესტიცია ხორციელდება. ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოებები არა მხოლოდ ესთეტიკური სიამოვნებისთვის, არამედ ბიზნესისთვის იქმნება. დღეს, უკვე არსებობს ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი არაერთი ნაწარმოები, რომლებიც უდიდეს თანხად არის გაყიდული.² თუმცა ინტერესს იწვევს ის საკითხი თუ რამდენად შეიძლება ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებები გავრცელდეს. ცხადია, როდესაც ინვესტიციები ხორციელდება, ინვესტორებს სჭირდებათ მყარი დაცვის გარანტიები, რათა მათ მიერ შექმნილი პროდუქტი ყველასათვის არ გახდეს ხელმისაწვდომი, რასაც უზრუნველყოფს შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელება, რომლის განხორციელებაც არსებული საკანონმდებლო მოწესრიგების პირობებში შეუძლებელია.

ხელოვნური ინტელექტი ერთის მხრივ ქმნის ნაწარმოებს, რომლის დაცვისათვის, თანამედროვე პირობებში, განიხილება საავტორო უფლებათა გავრცელების შესაძლებლობა, თუმცა მეორეს მხრივ ხშირად თავად იგი არღვევს საავტორო უფლებებს, როდესაც მის მიერ უკანონოდ ხდება უკვე შექმნილი ნაწარმოებების ხელოვნური ინტელექტის მონაცემთა ბაზაში შეყვანა ახალი ნაწარმოების შესაქმნელად.³ აღნიშნული საკითხის დარეგულირება თანამედროვე სამყაროს კიდევ ერთ გამოწვევას წარმოადგენს, რასთან დაკავშირებითაც აუცილებელია საკითხის სიღრმისეული შესწავლა. მოცემულ საკითხთა კვლევისათვის გამოყენებული იქნება როგორც დოქტრინალური ისე შედარებითსამართლებრივი კვლევის მეთოდები. კერძოდ, მოხმობილი იქნება ქართული, ევროპული, ამერიკული და სხვა წამყვანი ქვეყნების კანონმდებლობა და სასამართლო პრაქტიკა, რომელთა ურთიერთშედარების საფუძველზე გამოკვეთილი იქნება

¹ მაგალითად, მომსახურების სფეროში კომპანიების ოპერატორების დიდ ნაწილს წარმოადგენენ რობოტები, რომლებიც დახმარებას უწევენ მომხმარებლებს, ხოლო ფინანსურ სფეროში კი ხელოვნური ინტელექტი ამუშავებს ინფორმაციას და იღებს საუკეთესო ფინანსურ გადაწყვეტილებებს. დაწვრ. იხ. Sharma, G, Amoozegar, A, Najeeb, A., „Transforming Traditional Outsourcing Models: The disruptive impact of AI“ წიგნში Yadav, M, Pendey, A, Huzoore, G., (რედაქტორები), „Global work Arrangements and outsourcing in the age of AI“, გამომცემლობა „IGI Global Scientific Publishing“, 2025. გვ. 344-345.

² მაგალითად, ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი „Allan Turing“-ის პორტრეტი, რომელიც მილიონ დოლარად გაიყიდა. დაწვრ. იხ. Pope, A., „AI artwork of Alan Turing sells for \$1m“, BBC Article, <https://www.bbc.com/news/articles/cpqdvz4w45wo> [უ.გ. 28.10.2025].

³ Klobucnik, L., „Intellectual Property Regulation of Artificial Intelligence: A Matter of Time or a Step Too Far?“, წიგნში, Naim, N (რედაქტორი), „Developments in Intellectual Property Strategy : The Impact of Artificial Intelligence, Robotics and New Technologies“, გამომცემლობა „Palgrave Macmillan“, 2024. გვ. 95-96.

თანამედროვე პრობლემური საკითხები და შემოთავაზებული იქნება მათი გადაჭრის გზები.

1. ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოებები და მათი მნიშვნელობა საავტორო უფლებათა დაცვის კუთხით

ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებებზე მომხმარებელთა მოთხოვნა ყოველდღიურად იზრდება, რაზეც მეტყველებს ინდუსტრიის სწრაფი განვითარება და ის თანხები, რომლებიც მის მიერ შექმნილ პროდუქტთა ყიდვისთვის იხარჯება. მაგალითად, ერთ-ერთი უპირველესი ნახატი ხელოვნური ინტელექტის მიერ 2018 წელს შეიქმნა, სახელწოდებით „Portrait of Edmond de Belamy“, რომლის შესაქმნელადაც გამოიყენეს „GEN AI“-ის ხელოვნური ინტელექტი და იგი აუქციონზე 432,500 დოლარად გაიყიდა.⁴ 2024 წელს კი აუქციონზე ჰუმანოიდი რობოტის მიერ შექმნილი პირველი ნახატი სახელწოდებით, „Portrait of Alan Turing“ რეალიზდა, რომლის ღირებულებამ ერთ მილიონ დოლარს გადააჭარბა, რაზეც ხელოვნურმა ინტელექტმა სახელწოდებით „Ai-Da“-მ იმუშავა.⁵

ამ მიმართულებით საინტერესოა მუსიკალური ინდუსტრია. თუ ადრე მუსიკა პირდაპირ იყო დაკავშირებული ადამიანის შემოქმედებით უნართან, დღეს უკვე ხელოვნური ინტელექტის მეშვეობით უამრავი მუსიკალური ნაწარმოების შექმნა შესაძლებელია. პროფესორი ედუარდო მირანდა წლების განმავლობაში იკვლევდა ხელოვნური ინტელექტის გავლენას მუსიკაზე, რის შემდეგაც მან დაასკვნა, რომ ხელოვნურ ინტელექტს პოზიტიური გავლენა აქვს მუსიკალურ ინდუსტრიაზე, რადგან მისი მეშვეობით უამრავი კომპოზიციის შექმნა შესაძლებელია.⁶ ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებით მუსიკის შექმნა მეტად მიმზიდველია იმის გათვალისწინებით, რომ გამარტივებულია შექმნის პროცესი და იგი ნაკლებ ხარჯებთან არის დაკავშირებული. აღნიშნულის მაგალითად შესაძლებელია მოყვანილ იქნას ხელოვნური ინტელექტის, კერძოდ „Melodrive“-ის მეშვეობით კომპიუტერული თამაშებისთვის შექმნილი მუსიკა, რითაც კომპანიებმა მუსიკის შესაქმნელად გამოყოფილი ხარჯები ოთხმოცდაათ პროცენტზე მეტით შეამცირეს.⁷ ამასთანავე, გლობალური ეკონომიკური კვლევის თანახმად, მოსალოდნელია, რომ 2028 წლისათვის ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი მუსიკალური ბაზარი სამი მილიარდი დოლარიდან, სამოცდაოთხ მილიარდ დოლარამდე გაიზარდოს.⁸ აღნიშნული კი მეტყველებს მუსიკალურ ინდუსტრიაში ხელოვნური ინტელექტის როლის მკვეთრ ზრდაზე.

ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება აქტიურად ხდება დიზაინის სფეროშიც. კერძოდ, მისი გამოყენებით შესაძლებელია შეიქმნას გრაფიკული, პროდუქტისა და ინტერიერის დიზაინი, რომელიც იძენს ეფექტურობასა და ესთეტიკურობას. ჩატარებული კვლევის თანახმად, 2023 წელს აღნიშნული ბაზარი დაახლოებით ნახევარ მილიონ დოლარამდე იყო შეფასებული, თუმცა მისი ოდენობის გაზრდა 2033 წლისათვის რვა მილიონ დოლარამდეა

⁴ Falcon, W., „What Happens Now That An AI-Generated Painting Sold For \$432,500?“ Forbes Article, <https://www.forbes.com/sites/williamfalcon/2018/10/25/what-happens-now-that-an-ai-generated-painting-sold-for-432500/> [უ.გ. 28.10.2025].

⁵ Pope, A, იბ. სქოლიო 2.

⁶ Li, L., „Artificial intelligence, An earthquake in the copyright protection of digital music“, წიგნში, Bielicki, D., (რედაქტორი), „Regulating Artificial Intelligence in Industry“, გამომცემელი, „Routledge, Taylor & Francis Group“, 2021, გვ. 100.

⁷ იქვე, გვ. 100.

⁸ CISAC, „Global economic study shows human creators' future at risk from generative AI“, Cisac Study, <https://www.cisac.org/Newsroom/news-releases/global-economic-study-shows-human-creators-future-risk-generative-ai> [უ.გ. 28.10.2025].

მოსალოდნელი, რაც აღნიშნულ სფეროში მეტი ინვესტიციების განხორციელებას გულისხმობს.⁹

ხელოვნური ინტელექტის ინდუსტრია 21-ე საუკუნის ერთ-ერთ ყველაზე მზარდ ბაზრად უნდა იქნას მიჩნეული. დღეს, თითქმის არ დარჩა პროფესია თუ ადამიანის ცხოვრების სფერო, სადაც მას მნიშვნელოვანი გავლენა არ ექნება. ბიზნესმენების მიერ ხელოვნური ინტელექტში განხორციელებული ინვესტიციები ბიზნესის განვითარების მექანიკას ნათლად ასახავს. მაგალითად, ერთ-ერთი ავტორიტარული ორგანიზაციის მიერ ჩატარებული კვლევის თანახმად, 2033 წლისათვის მოსალოდნელია, რომ ხელოვნური ინტელექტის ინდუსტრიამ მსოფლიო ეკონომიკაში 15.7 ტრილიონ დოლარს მიაღწიოს, რაც მსოფლიო ეკონომიკისათვის უდიდეს თანხას წარმოადგენს.¹⁰

ხელოვნური ინტელექტის ინდუსტრიის განვითარება შეუქცევადი პროცესია, რაზეც მეტყველებს ზემოთ მოყვანილი მაგალითები. ამის ფონზე, კიდევ უფრო მეტად მნიშვნელოვანია იმ პროდუქტთა დაცვა, რომელიც ხელოვნური ინტელექტის მიერ იქმნება. რთულია ინვესტიციების დარწმუნება განახორციელონ ინვესტიციები იმ სფეროში, რომელთა პროდუქტის დაცვაც არ ხდება საავტორო უფლებებით, რაც ხელოვნური ინტელექტის განვითარებისათვის დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს. ხელოვნური ინტელექტის განვითარებასა და საავტორო უფლებათა დაცვის საკითხს შორის ბალანსის მოძებნა თანამედროვეობის ერთ-ერთ უმთავრესი გამოწვევაა, რომელიც მოწესრიგებას საჭიროებს. აღნიშნული მოწესრიგების ფარგლებში კი მნიშვნელოვანია, რომ ერთის მხრივ არ შეეშალოს ბიზნეს ხელი ამ მიმართულებით განვითარებაში, ხოლო მეორეს მხრივ კი მის მიერ შექმნილ პროდუქტებზე საავტორო უფლებების გავრცელების შემთხვევაში, არ იქნას ადამიანის, როგორც ავტორის როლი დაკნინებული, რასთან დაკავშირებითაც დეტალური მსჯელობა შემდეგ თავში იქნება წარმოდგენილი.

2. ვის ეკუთვნის საავტორო უფლებები ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე

2.1. ვინ შეიძლება იქნას მიჩნეული ავტორად, ხელოვნური ინტელექტი, პროგრამის შემქმნელი თუ თავად მომხმარებელი

როგორც უკვე აღინიშნა ხელოვნური ინტელექტის მიერ უამრავი ნაწარმოები იქმნება, ასეთ დროს ჩნდება კითხვა, თუ ვინ შეიძლება იქნას მიჩნეული ავტორად ამ ტიპის ნაწარმოებზე. აღნიშნულთან დაკავშირებით მეცნიერებაში არაერთი მოსაზრება არსებობს.

ერთ-ერთი მოსაზრების თანახმად, ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოების ავტორს თავად ხელოვნური ინტელექტი წარმოადგენს.¹¹ მეცნიერთა მოსაზრებით, მოძველდა კონცეფცია ავტორად მხოლოდ ადამიანის მიჩნევის შესახებ, ვინაიდან მათი აზრით, ხელოვნურ ინტელექტს შეუძლია შექმნას ორიგინალური და უნიკალური ნაწარმოებები, სწორედ ისე, როგორც ადამიანს.¹² ხშირად ხელოვნური ინტელექტის, როგორც ავტორის განხილვა უარყოფითად ფასდება, რადგან იგი იყენებს მასში შეყვანილ

⁹ იქვე.

¹⁰ Rao, A., Verweij, G., Cameron, E., „Sizing the prize What's the real value of AI for your business and how can you capitalise?” Pwc Research, <https://www.pwc.com/gx/en/issues/analytics/assets/pwc-ai-analysis-sizing-the-prize-report.pdf> [უ.გ. 28.10.2025].

¹¹ Koutras, N., Selvadurai, N., „Recreating Creativity, Reinventing Inventiveness: Challenges Facing Intellectual Property Law”, გამომცემლობა Routledge, 2024. გვ. 55.

¹² Książak, P., Wojtczak, S., „Toward a Conceptual Network for the Private Law of Artificial Intelligence”, გამომცემლობა „Springer”, 2023. გვ. 140.

მონაცემებს, რომლის შესწავლის შემდეგაც ქმნის ნაწარმოებებს.¹³ თუმცა მეცნიერები ხელოვნურ ინტელექტში შეყვანილ მონაცემებს განიხილავენ როგორც სასწავლო მასალას, რომელსაც ანალოგიურად თავად ადამიანებიც იყენებენ იქამდე, სანამ რაიმე ღირებულ ნაშრომს შექმნიან, ხოლო ვინაიდან ხელოვნური ინტელექტი ჰბამავს ადამიანს, მათი აზრით, არ უნდა იყოს გასაკვირი, რომ იგი ადამიანის მსგავსად იყენებს სამყაროში უკვე არსებულ ცოდნას.¹⁴

მიუხედავად მოცემული არგუმენტისა, ხელოვნური ინტელექტის საავტორო უფლების მქონე სუბიექტად აღიარება, ჯერ მაინც ნაადრევად უნდა იქნას მიჩნეული, ვინაიდან მსგავსი გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში მოხდება ხელოვნური ინტელექტის, როგორც დამოუკიდებელი უფლების მქონე სუბიექტად აღიარება, მაშინ როდესაც თავად ხელოვნურ ინტელექტს არ გააჩნია „დამოუკიდებელი ნებელობა“.¹⁵ ადამიანია ის ვინც მას ქმნის, აპროგრამებს, აძლევს დავალებებს და მიზნობრივად იყენებს, რის გამოც თავად ადამიანი უნდა წარმოადგენდეს იმ პირს, რომელიც ხელოვნური ინტელექტის მიერ დაშვებულ შეცდომებზეა პასუხისმგებელი. თუ საავტორო უფლებები ხელოვნურ ინტელექტს მიენიჭება, საინტერესოა თუ ვის დაეკისრება პასუხისმგებლობა მის მიერ საავტორო უფლებათა დარღვევის შემთხვევაში. ასევე გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ ხელოვნური ინტელექტი ჯერ არ არის განვითარებული იმ დონემდე, რომ მისი შემოქმედებითი უნარი სრულად მასზე იყოს დამოკიდებული, რის გამოც ჯერ კიდევ შორეულ პერსპექტივად უნდა განიხილებოდეს მისი ავტორად მიჩნევის შესაძლებლობა.¹⁶ თუმცა, თუ გავითვალისწინებთ ხელოვნური ინტელექტის განვითარების ტემპს, მაგალითად ალბანეთში ხელოვნური ინტელექტი მინისტრადც კი იქნა დანიშნული,¹⁷ არ არის გამორიცხული, რომ რამდენიმე წელიწადში კიდევ უფრო მეტად გააქტიურდეს საკითხი ხელოვნური ინტელექტისთვის სხვადასხვა უფლების, მათ შორის, საავტორო უფლების მინიჭების შესახებ.

მეორე მოსაზრების თანახმად, ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე თავად პროგრამის შემქმნელი უნდა მიიჩნეოდეს ავტორად, ვინაიდან იგი არის ის პირი, რომელსაც მასში შეჰყავს მონაცემები, აპროგრამებს, უზრუნველყოფს მის გამართულად მუშაობას და ხარჯავს დროსა და რესურსს მისი სრულყოფისათვის.¹⁸ აღნიშნულ შემთხვევაში, ავტორად ადამიანი განიხილება, თუმცა ამ დროს აუცილებელია პროგრამის შემქმნელისა და ხელოვნური ინტელექტის პროგრამის მომხმარებლის ფუნქციების გამიჯვნა. შესაძლებელია, ხელოვნური ინტელექტის შემქმნელი უზრუნველყოფს პროგრამის შექმნას, თუმცა თავად მომხმარებელია ის ვინც საბოლოო მითითებებს აძლევს ხელოვნურ ინტელექტს, რათა მისი გამოყენებით შეიქმნას ნაწარმოები.

მესამე და ბოლო მოსაზრება კი სწორედან რომ დაკავშირებულია ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე, ავტორად მომხმარებლის აღიარებასთან.¹⁹ პროგრამის

¹³ Hutson, J., „The Evolving Role of Copyright Law in the Age of AI-Generated Works“ 2(4), „Journal of Digital Technologies and Law“, 2024. გვ. 893-894.

¹⁴ Książak, Wojtczak, იხ. სქოლიო 12. გვ. 140.

¹⁵ გაბისონია, ზ., „ხელოვნური ინტელექტის ეროვნული სტრატეგია საქართველოსთვის“, წიგნში რუსიაშვილი, გ., მუთაშორსკი, ო., და სირდაძე, ლ., (რედაქტორები), „მედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი. N 8, 2021“, სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის გამომცემლობა, 2021. გვ. 24.

¹⁶ Mik, E., „AI as a Legal person?“, წიგნში Hilty, R., Lee, J.-A., Liu, K.-C., (რედაქტორები), „Artificial Intelligence and Intellectual Property“, გამომცემლობა „IRL Press at Oxford University Press“, 2021. გვ. 421-422.

¹⁷ Delauney, G., „World's first AI minister will eliminate corruption, says Albania's PM“, BBC Article, <https://www.bbc.com/news/articles/cm2znzgwj3xo> [უ.გ. 28.10.2025].

¹⁸ Frosio, G., „Four theories in search of an A(I)uthor“, წიგნში Abbott, R., (რედაქტორი), „Research Handbook on Intellectual Property and Artificial Intelligence“, გამომცემლობა „Edward Elgar Publishing Limited“, 2022. გვ. 171.

¹⁹ იქვე, გვ. 171.

შემქმნელმა შესაძლებელია შექმნას ხელოვნური ინტელექტი, რომელიც ქმნის ნაწარმოებს, თუმცა უშუალოდ მომხმარებელია ის პირი, რომელიც აძლევს ხელოვნურ ინტელექტს მითითებებს თუ რა შინაარსის, როგორი ფორმის და ვიზუალის ნაწარმოების შექმნა სურს.²⁰ ამასთანავე, ხელოვნური ინტელექტის შემქმნელი მოკლებულია შესაძლებლობას გააკონტროლოს ხელოვნური ინტელექტი, რომელმაც შესაძლებელია მომხმარებლის დავალებით შექმნას სხვადასხვა უფლების დამრღვევი ნაწარმოები. ასეთ პირობებში კი პროგრამის შემქმნელის პასუხისმგებლობის საკითხი ნაკლებად უნდა დადგეს, რადგან არსებობს პირი, რომელიც უშუალოდ სთხოვს ხელოვნურ ინტელექტს მსგავსი ნაწარმოების შექმნას.

2.2. საკითხის მოწესრიგება სამართლებრივ დონეზე

გარდა აღნიშნული საკითხის თეორიულად განხილვისა, ინტერესს იწვევს ისიც თუ როგორ ხდება მოცემული საკითხის სამართლებრივი კუთხით დარეგულირება სხვადასხვა ქვეყნაში.

ევროკავშირში მოქმედებს „ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოების დაცვის შესახებ ბერნის კონვენცია“, რომლის წევრი ქვეყანა საქართველოცაა. აღნიშნულ კონვენციაში არ არის მითითებული ტერმინი ავტორის განმარტება, რაც აძლევს ხელოვნური ინტელექტის ავტორად მიჩნევის მომხრეებს იმის თქმის საშუალებას, რომ ავტორად მხოლოდ ადამიანი არ უნდა განიხილებოდეს.²¹ თუმცა ევროკავშირის კანონმდებლობისა და სასამართლო გადაწყვეტილებათა განხილვა საკმარისი იქნება იმის დასადგენად, რომ ევროკავშირი ავტორად მხოლოდ ადამიანს მიიჩნევს. მაგალითად, ევროკავშირში მოქმედებს დირექტივები: კომპიუტერული პროგრამების, მონაცემთა ბაზებისა და ერთიანი ციფრული მარკეტის შესახებ, რომლებშიც ავტორად განიხილულია მხოლოდ ადამიანი ან ადამიანთა ჯგუფი.²²

ევროკავშირის წევრი ქვეყნების კანონმდებლობა კი პირდაპირ უთითებს ავტორად ადამიანს ან მასზე აკეთებს მკვეთრ მინიშნებას. მაგალითად, ესპანეთის საავტორო უფლებათა დაცვის შესახებ კანონმდებლობის თანახმად, ავტორად განიხილება მხოლოდ ადამიანი, რომელიც ქმნის სხვადასხვა ტიპის ნაწარმოებს.²³ საფრანგეთში საავტორო უფლებებით დაცვის ღირსია ნამუშევარი, რომელიც შექმნილია ადამიანის გონების გამოყენებით.²⁴ გერმანიის კანონმდებლობა კი ავტორობას უკავშირებს პიროვნებას და იცავს ნაწარმოებთან მის პირად და ინტელექტუალურ ურთიერთობას.²⁵

რაც შეეხება საქართველოს, „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „ა“-ქვეპუნქტის თანახმად, ავტორად მიიჩნევა ფიზიკური პირი, რომელიც ინტელექტუალური და შემოქმედებითი უნარის გამოყენებით ქმნის ნაწარმოებს. შესაბამისად, საქართველოში ევროპის მსგავსად ნაწარმოების ავტორად მიიჩნევა მხოლოდ ადამიანი.

²⁰ Gemignani, M., „Laying Down the Law to Robots“, 21 San Diego L. Rev. 1043, 1984. გვ. 1054.

²¹ Xiao, Y., „Decoding Authorship: Is There Really no Place for an Algorithmic Author Under Copyright Law?“ 54, „IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law“, 2023. გვ. 7-8.

²² Article 2, „Computer Programs Directive 2009/24/EC“, 2009 წლის 23 აპრილი, Chapter 2, Article 4, „Legal Protection of Databases Directive 96/9/EC“, 1996 წლის 11 მარტი, Article 73, „Digital Single Market Directive 2019/790“, 2019 წლის 17 აპრილი.

²³ Article 5, „Ley de Propiedad Intelectual (LPI)“, 1996 წლის 22 აპრილი.

²⁴ Article L111-1, „Code de la propriété intellectuelle (CPI) 92-597“, 1992 წლის 1-ლი ივლისი.

²⁵ Article 11, „Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz – UrhG)“, 1965 წლის 9 სექტემბერი.

ზოგადად, ევროკავშირის სამართალში არსებობს 4 ეტაპიანი ტესტი, რომლის გავლის შემთხვევაშიც ენიჭება ნაწარმოებს საავტორო უფლებები.²⁶

1. პირველ ეტაპზე დგინდება ის თუ რამდენად არის დაცული ავტორის მიერ შექმნილი ნაწარმოები კანონმდებლობით გათვალისწინებული საავტორო უფლებებით.²⁷ „ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოების დაცვის ბერნის კონვენციის“ მე-2 მუხლი, ისევე როგორც „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი, მოიცავს იმ ჩამონათვალს, რომელზეც ვრცელდება საავტორო უფლებები. მაგალითად ესენია: ლიტერატურა, მეცნიერება, ხელოვნება და სხვა. ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებს არ უნდა გაუჭირდეს პირველი ეტაპის დაძლევა, რადგან მისი მეშვეობით შესაძლებელია აღნიშნული ტიპის ნაწარმოებების შექმნა.

2. მეორე ეტაპი კი პირდაპირ მოითხოვს ნაწარმოებში ადამიანის ინტელექტუალური ძალისხმევის არსებობას.²⁸ ზუსტად ეს ეტაპი წარმოადგენს ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების დამაბრკოლებელ გარემოებას, რადგან იმ შემთხვევაში თუ ხელოვნური ინტელექტი ადამიანის მნიშვნელოვანი ჩარევის გარეშე შექმნის ნაწარმოებს, იგი ვერ გაივლის აღნიშნულ ეტაპს, რის გამოც დარჩება ყოველგვარი საავტორო უფლების დაცვის გარეშე. ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე აღნიშნული ეტაპის დაძლევა შესაძლებელი იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ადამიანი ხელოვნურ ინტელექტს გამოიყენებს როგორც დამხმარე საშუალებას რაიმე ნაწარმოების შესაქმნელად, რასაც ადასტურებს ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH“.²⁹ აღნიშნულ საქმეზე მოსამართლემ დაადგინა, რომ საავტორო უფლებები ვრცელდებოდა მხოლოდ ადამიანის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე, ხოლო გამოყენებული კამერა, რომლითაც მოხდა სურათის გადაღება, უნდა მიჩნეულიყო როგორც დამხმარე საშუალებად ორიგინალური ნაწარმოების შესაქმნელად, რადგან სურათის ორიგინალურობა გამომდინარეობდა ავტორის კრეატიულობიდან შეერჩია ფოტოს გადაღებისთვის განათება, პოზა, გადაღების კუთხე და სხვა.³⁰ შესაბამისად, თუ ხელოვნურ ინტელექტს ადამიანი გამოიყენებს იმგვარად, რომ გამოჩნდება მისი კრეატიულობა და ნაწარმოების ორიგინალურობა, იგი განხილულ უნდა იყოს ფოტოაპარატის მსგავს დამხმარე საშუალებად, რაზეც საავტორო უფლებათა გავრცელება პრობლემას არ უნდა წარმოადგენდეს. თუმცა საკითხი იცვლება მაშინ, როდესაც ნაწარმოები მთლიანად ან მეტწილად ხელოვნური ინტელექტის მიერ არის შექმნილი.

3. მესამე ეტაპს წარმოადგენს ნაწარმოების კრეატიულობა და ორიგინალურობა, რომელიც შეიძლება ითქვას, რომ დაკავშირებულია ადამიანის ჩართულობასთან.³¹ ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლომ ერთ-ერთი საქმეზე გამოიტანა გადაწყვეტილება, სადაც ნაწარმოების საავტორო უფლებებით დაცვა დაუკავშირა ამავე ნაწარმოების ორიგინალურობას, რომელიც უნდა დადგენილიყო იმის მიხედვით თუ რამდენად წარმოადგენდა იგი ავტორის ინტელექტუალურ ქმნილებას.³² მოსამართლის მხრიდან

²⁶ Hugenholtz, B., Quintais, J. P., „Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?“, 52, „IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law“, 2021, გვ. 1200.

²⁷ იქვე, გვ. 1200.

²⁸ იქვე, გვ. 1200.

²⁹ ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე C-145/10, „Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH“, 2011 წლის 1-ლი დეკემბერი.

³⁰ იქვე, პარაგრაფები 89-91.

³¹ Hugenholtz, Quintais, იხ. სქოლიო 26, გვ. 1201-1202.

³² ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე C-5/08, „Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening“, 2009 წლის 16 ივლისი.

ამგვარი განმარტების გაკეთება ნიშნავს იმას, რომ საავტორო უფლებათა გავრცელება უნდა მომხდარიყო ადამიანის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე, რადგან ნაწარმოები ზოგადად უნდა ასახავდეს ავტორის პიროვნებას, რომელიც იყენებს შემოქმედებით უნარს ნაწარმოების შესაქმნელად. ნაწარმოების ორიგინალურობა, რომ დაკავშირებულია ადამიანის ჩართულობასთან, რათა მასზე საავტორო უფლებები გავრცელდეს ამაზე მეტყველებს ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოში განხილული ერთ-ერთი საქმე, სადაც მოსარჩელე ითხოვდა მის მიერ შექმნილ ინგლისისა და შოტლანდიის საფეხბურთო ცხრილებზე საავტორო უფლებათა გავრცელებას, რომელთა უნებართვო გამოყენებაც მოხდა სხვადასხვა კომპანიის მიერ.³³ სასამართლომ აღნიშნული მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა და ყურადღება გაამახვილა იმაზე, რომ ავტორის შრომა გამოიხატებოდა მხოლოდ პროგრამაში მონაცემების შეყვანით, ხოლო ცხრილს კი თავად პროგრამა ქმნიდა, რის გამოც სასამართლომ პროგრამაში შეყვანილი მონაცემები არ მიიჩნია საკმარისად ორიგინალურობის კრიტერიუმის დასაკმაყოფილებლად.³⁴ აღნიშნული საქმიდანაც ნათლად ჩანს, რომ დღევანდელი მიდგომიდან გამომდინარე, აუცილებელია ადამიანის შემოქმედებითი უნარის გამოყენება ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელებისთვის.

მეოთხე ეტაპი კი გულისხმობს ნამუშევრის გარკვეული ფორმით არსებობას.³⁵ რა თქმა უნდა, სანამ ავტორი რაიმე შემოქმედებით საქმიანობას დაიწყებს მას უნდა ჰქონდეს იდეა, თუმცა მხოლოდ იდეა საკმარისი არ არის საავტორო უფლებათა დაცვისთვის, იგი აუცილებლად უნდა განხორციელდეს, შესაბამისად მას უნდა ჰქონდეს გარკვეული ფორმა, რომლითაც იარსებებს სამყაროში.³⁶ შესაბამისად ბოლო ეტაპზე მოწმდება ავტორმა საკუთარი შემოქმედებითი უნარით რამდენად შექმნა ნაწარმოები იმ ფორმით, რომელიც საავტორო უფლებებით დაცვის ღირსია. აღნიშნული ეტაპის გადალახვა ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებთან დაკავშირებით დიდ პრობლემას არ უნდა წარმოადგენდეს, რადგან ხელოვნურ ინტელექტს აქვს უნარი ნაწარმოები შექმნას იმ ფორმებით, რომლებიც დაცულია კანონმდებლობით.

რაც შეეხება ამერიკის შეერთებულ შტატებს, ბერნის კონვენციის მსგავსად, აშშ-ის კანონმდებლობაც პირდაპირ არ განმარტავს ავტორის მნიშვნელობას.³⁷ თუმცა სასამართლო პრაქტიკის განხილვაც საკმარისია იმის გასარკვევად, რომ აშშ-ის სამართალიც ავტორობას უკავშირებს ადამიანის შემოქმედებით უნარს. მაგალითად, საქმეზე „Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co“ მოსამართლემ ნაწარმოების ორიგინალურობა პირდაპირ დაუკავშირა ადამიანის შემოქმედებით უნარს, რისთვის გამოიყენა სიტყვები „ავტორის შემოქმედებით ნაპერწკალი“ და „ავტორის ინტელექტუალური პროდუქტი“.³⁸ ასევე აშშ-ის საავტორო უფლებათა დაცვის ოფისმა უარი განაცხადა კომიქსებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების შესახებ იმ ნაწილში, სადაც ავტორმა ხელოვნური ინტელექტი გამოიყენა სურათების შესაქმნელად, მაშინ როდესაც ტექსტზე საავტორო უფლებათა გავრცელების მხრივ პრობლემა არ

³³ ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე, C-604/10 „Football Dataco and Others“ 2012 წლის 1-ლი მარტი.

³⁴ იქვე, პარაგრაფი 38-41.

³⁵ Hugenholtz, Quintais, ib. სქოლიო 26, გვ. 1205-1206.

³⁶ იქვე, გვ. 1205-1206.

³⁷ მაგალითად, „United States Code Title 17—Copyrights“, 1976 წლის 19 ოქტომბრის აქტში არ არის ავტორის განმარტება მოცემული, თუმცა შემოქმედების ადამიანური კავშირი მითითებულია 101 პარაგრაფში, სადაც ანონიმური ავტორობა დაკავშირებულია ისეთ ფიზიკურ პირთან, რომლის ვინაობაც უცნობია.

³⁸ აშშ-ის უზენაესი სასამართლო გადაწყვეტილება, 499 U.S. 340 „Feist Publications, Inc. v. Rural Tel. Serv. Co“, 1991 წლის 27 მარტი.

წარმოქმნილა.³⁹ უარის თქმის წერილში პირდაპირ იყო ხაზგასმული ადამიანის როლის მნიშვნელობაზე შემოქმედებით საქმიანობაში და აღნიშნული შედარებული იყო პროგრამა „ფოტოშოპის“ გამოყენებასთან. კერძოდ, ამ უკანასკნელის გამოყენების შემთხვევაში წერილის ავტორმა სურათის შექმნა დაუკავშირა ადამიანის მხრიდან ნაწარმოების შექმნის პროცესის მკაცრ კონტროლს, რის გამოც თავად ადამიანი მიიჩნია მთავარ მონაწილედ საბოლოო პროდუქტის შესაქმნელად, ხოლო ხელოვნური ინტელექტის გამოყენების შემთხვევაში, აშშ-ის საავტორო უფლებათა ოფისმა პროგრამისათვის მითითებების მიცემა არ მიიჩნია საკმარის შემოქმედებით საქმიანობად შექმნილ სურათებზე საავტორო უფლებათა გავრცელებისთვის.⁴⁰

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე აშკარაა, რომ ევროკავშირი, ისევე როგორც ამერიკის შეერთებული შტატები ნაწარმოებზე საავტორო უფლებების გავრცელებისთვის ორი უმნიშვნელოვანესი კრიტერიუმის დაკმაყოფილებას ითხოვს, რომელთა დაკმაყოფილება ყველაზე მეტად პრობლემურია ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოებებისათვის. პირველი კრიტერიუმი პირდაპირ დაკავშირებულია ადამიანის არსებობასთან, რაც თავშივე გამორიცხავს ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელებას.⁴¹ მეორე კრიტერიუმი კი ორიგინალურობის განმარტებაა, რომელიც სასამართლოების მიერ, შეიძლება ითქვას, რომ პირდაპირ განმარტებულია როგორც ადამიანის შემოქმედებითი უნარი.⁴² აღნიშნული კრიტერიუმების მიხედვით ნაწარმოებზე საავტორო უფლებების გავრცელების საკითხის განსაზღვრა მოძველებულად უნდა იქნას მიჩნეული, რადგან იგი არ პასუხობს თანამედროვე გამოწვევებს. ნაწარმოების ორიგინალურობა არ შეიძლება განიმარტოს მხოლოდ როგორც ადამიანის უნარი, რადგან ხელოვნური ინტელექტის განვითარებასთან ერთად იმატებს ნაწარმოების უნიკალურობაც. ძალიან შორს არ უნდა იყოს ის პერიოდიც როდესაც ხელოვნური ინტელექტი ადამიანის ჩარევის გარეშე დაიწყებს სხვადასხვა ორიგინალური ნაწარმოების შექმნას, ასეთ პირობებში კი კიდევ ერთხელ დადგება ხელოვნური ინტელექტისთვის საავტორო უფლებების მინიჭების შესახებ საკითხის განხილვის საჭიროება, რამაც შესაძლებელია გამოიწვიოს მოქმედი კანონმდებლობისა და ნაწარმოების ორიგინალურობის განმარტების ფუნდამენტური ცვლილება.

ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა საავტორო უფლებათა დაცვის მიზნად მეცნიერებისა და ხელოვნების პროგრესი მიიჩნია.⁴³ ხელოვნებისა და მეცნიერების პროგრესისათვის ყოველდღიურად აქტიურად გამოიყენება ხელოვნური ინტელექტი. ამის ფონზე კი, როდესაც საქმე ეხება ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელებას, სახელმწიფო უწყებებისა და მეცნიერების მიერ თითქმის ყოველთვისაა მაგალითად მოყვანილი მაიმუნის, სახელად „Naruto“-ს მიერ გადაღებული სურათის შემთხვევა,⁴⁴ იმაზე მსჯელობისათვის, თუ რატომ ვერ მოხდება ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელება, რაც არც თუ

³⁹ აშშ-ის საავტორო უფლებათა დაცვის ოფისის ოფიციალური წერილი, „Zarya of the Dawn Letter“ (Registration # V Au001480196), <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf> [უ.გ. 28.10.2025].

⁴⁰ Koutras, N., Selvadurai, N, „Recreating Creativity, Reinventing Inventiveness: Challenges Facing Intellectual Property Law“, გამომცემლობა Routledge, 2024. გვ. 22-23.

⁴¹ Hugenholtz, Quintais, *ib. scilicet* 26, გვ. 1200.

⁴² დაწვრ. *ib. scilicet* 33.

⁴³ Ang, S., „The Moral Dimensions of Intellectual Property Rights“, გამომცემლობა „Edward Elgar Publishing“, 2014. გვ. 139-140.

⁴⁴ დაწვრ. *ib. Koutras, N, Selvadurai, N, „Recreating Creativity, Reinventing Inventiveness: Challenges Facing Intellectual Property Law“, გამომცემლობა „Routledge“, 2024. გვ. 53.*

ისე დამაჯერებელია.⁴⁵ მაიმუნისა და ხელოვნური ინტელექტის ურთიერთშედარება მათი ინტელექტიდან გამომდინარე არ უნდა იყოს მართებულად მიჩნეული, რადგან ხელოვნური ინტელექტი ბევრად განვითარებულია. მას შეუძლია ისეთი ამოცანებისა თუ შემოქმედებითი უნარების გამოვლენა, რომელიც არათუ ცხოველს არამედ, ზოგიერთ შემთხვევაში, თავად ადამიანსაც კი არ შეუძლია. ხელოვნური ინტელექტი შექმნილია ადამიანის ინტელექტის მსგავსად, შეიძლება ითქვას, რომ იგი ადამიანს ჰბაძავს, ამის ფონზე კი მისი ცხოველთან შედარება აზრს მოკლებულია.⁴⁶ მაიმუნის მიერ გადაღებული სურათის შემთხვევის მაგალითის მოყვანა შესაძლებელია მართებულად იქნას მიჩნეული არა ხელოვნური ინტელექტისა და ცხოველის შემოქმედებითი უნარის შესადარებლად, არამედ იმისთვის, რათა ნათლად გამოჩნდეს ფაქტი იმის შესახებ, რომ სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემა ადამიანის გარდა არავის თვლის ავტორად, რის გამოც დღევანდელ რეალობაში ვერ მოხდება ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებების გავრცელება. აღნიშნული მიდგომა კი ხელოვნური ინტელექტის განვითარებიდან გამომდინარე უახლოეს მომავალში შესაძლებელია შეიცვალოს.

2.3. ბრიტანული მეთოდის უპირატესობა ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების კუთხით

ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებების გავრცელება საქართველოს, ევროკავშირისა და აშშ-ის სამართლებრივ სისტემებში შეუძლებელია. თუ ნაწარმოები ხელოვნური ინტელექტის მიერ იმგვარად შეიქმნება, რომ ადამიანის შემოქმედებით უნარს დიდი ადგილი არ ეკავება, იგი ვერ დააკმაყოფილებს საავტორო უფლებების გავრცელების სტანდარტს.⁴⁷ ასეთ შემთხვევაში ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოების გამოყენება ნებისმიერ პირს შეეძლება ყოველგვარი ნებართვისა თუ ავტორის მითითების გარეშე, რადგანაც ჩაითვლება, რომ ასეთ ნაწარმოებს ავტორი უბრალოდ არ ჰყავს. შესაბამისად, ასეთ პირობებში, შეუძლებელია ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოებების დაცვა.

ის, რომ ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ პროდუქტზე არ ხდება საავტორო უფლებათა გავრცელება, რითაც ფერხდება ხელოვნური ინტელექტის განვითარების პროცესი, აღნიშნული მონეტის მხოლოდ ერთ მხარედ უნდა იქნას მიჩნეული, ვინაიდან მონეტის მეორე მხარეს დგანან ის ადამიანები, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელებას, რომელთა სასარგებლოდ რამდენიმე არგუმენტი შეიძლება იქნას მოყვანილი.

1. პირველ არგუმენტად შესაძლებელია დასახელდეს უკმაყოფილება ხელოვნური ინტელექტისთვის რაიმე უფლების მინიჭების შესახებ. აღნიშნული ნამდვილად სენსიტიურ საკითხს წარმოადგენს, ვინაიდან ხელოვნური ინტელექტისთვის საავტორო უფლებათა მინიჭების შემთხვევაში, კომპიუტერული პროგრამა შეიძენს ადამიანის მსგავს უფლებას, რაც მის სამართლებრივ უფლებათა მქონე სუბიექტად აღიარებას ნიშნავს.

⁴⁵ მაგალითად, აშშ-ის საავტორო უფლებათა დაცვის ოფისის წერილი დაწვრი. იხ. სქოლიო 39. ასევე, Guadamuz, A., „Originality in AI Generated Works”, წიგნში Hilty, R., Lee, J.-A., Liu, K.-C., (რედაქტორები), „Artificial Intelligence and Intellectual Property”, გამომცემლობა „IRL Press at Oxford University Press“, 2021. გვ. 154-156.

⁴⁶ Kok, J. N., Boers, E. J.W., Kusters, W.A., Van der Putten, P., Poel, M., „Artificial intelligence: Definition, trends, techniques and cases” წიგნში Kok, J.N (რედაქტორი), „Artificial Intelligence, Encyclopedia of Life supporting systems“ გამომცემლობა „Eolss Publishers Co Ltd“, 2009. გვ. 1-2.

⁴⁷ Mehta, N., A., Tomer, A., „AI-generated works and Copyright Law”, წიგნში, Aston, J., Tomer, A., Singh, R., „Global Perspectives and Emerging Issues in Comparative Law”, გამომცემლობა „Cambridge Scholars Publishing“, 2025. გვ. 132.

2. მეორე არგუმენტად შესაძლებელია დასახელდეს ავტორის, როგორც ადამიანის როლის დაკნინება. ცხადია, როდესაც ხელოვნური ინტელექტი მიიჩნევა ავტორად ანდაც ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე გავრცელება საავტორო უფლებები, ამან შესაძლებელია გააჩინოს შიში ადამიანის მიერ შექმნილ ნაწარმოებებზე მოთხოვნათა სიდიდის შემცირების შესახებ, ვინაიდან ხშირად ხელოვნური ინტელექტი უფრო სწრაფად და ხარისხიანად ქმნის პროდუქციას, ვიდრე ეს ადამიანს შეუძლია.

3. მესამე არგუმენტად კი შეიძლება მიჩნეულ იყოს ადამიანისა და ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოებების ერთმანეთში არევის საშიშროება. დღეს, უკვე ძალიან რთულია რეალური და ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოების ერთმანეთისგან გარჩევა, ხოლო იმ შემთხვევაში თუ ორივე მათგანზე გავრცელება საავტორო უფლებები, შესაძლებელია ამან მომხმარებელი შეცდომაშიც შეიყვანოს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ ორივე მხარეს არსებობს არგუმენტები ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების შესახებ. სწორედ ამ არგუმენტებიდან გამომდინარე საჭიროა მოიძებნოს ისეთი სისტემა, რომლითაც მეტ-ნაკლებად ორივე მხარის არგუმენტები იქნება გათვალისწინებული, რითაც შესაძლებელი იქნება მხარეთა შორის გარკვეული ბალანსის დაცვა. აღნიშნული სისტემის შემუშავებისთვის საუკეთესო მაგალითად შესაძლებელია ბრიტანული მიდგომა იქნას განხილული.

დიდი ბრიტანეთი, სხვა ქვეყნების მსგავსად, ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელებისთვის ითხოვს ორიგინალურობასა და ადამიანის ჩართულობას.⁴⁸ თუმცა, კანონმდებლობაში არსებობს ჩანაწერი, რომელიც ითვალისწინებს გამონაკლის შემთხვევას, როდესაც საავტორო უფლებები ვრცელდება კომპიუტერის გამოყენებით შექმნილ მხატვრულ, ლიტერატურულ, დრამატულ და მუსიკალურ ნაწარმოებებზე, ხოლო ავტორად კი კანონმდებლობით მიჩნეულია ის პირი, რომელიც სხვადასხვა საჭირო ღონისძიებებს ახორციელებს კომპიუტერული მეთოდით ნაწარმოების შესაქმნელად.⁴⁹

აღნიშნული მიდგომა არის ნამდვილად გამოსარჩევი, რადგან ბრიტანული მეთოდის გამოყენებით შესაძლებელი ხდება ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებებზე საავტორო უფლებათა გავრცელება თანაც ისე, რომ ერთის მხრივ მან მისცეს ხელოვნურ ინტელექტს განვითარების საშუალება მის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების კუთხით, ხოლო მეორეს მხრივ კი ავტორად არ მიიჩნიოს ხელოვნური ინტელექტი, შესაბამისად არ მოხდეს რობოტის სამართლებრივ სუბიექტად აღიარება და მისი უფლებებით აღჭურვა. ასეთ პირობებში, ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოებების დაცვა იმგვარად ხდება, რომ ნაწარმოების ორიგინალურობას და ადამიანის ჩართულობას მნიშვნელობა ენიჭება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ადამიანის მხრიდან არსებობს მოთხოვნა მისი პირდაპირი წესით ნაწარმოების ავტორად აღიარების შესახებ.

შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ ბრიტანული მიდგომა ითვალისწინებს ავტორობის პირდაპირი და ირიბი წესით აღიარებას. აღნიშნული მეთოდის გამოყენება მომავალში საქართველოშიც არის შესაძლებელი. ამისათვის საჭიროა კანონმდებლობაში გაჩნდეს ჩანაწერი „ავტორი ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე“, რომელიც განიმარტება ბრიტანული მეთოდის გამოყენებით, რომლითაც ნაწარმოების არაპირდაპირ ავტორად მიჩნეულ იქნება ის პირი, რომელიც განახორციელებს ღონისძიებებს ხელოვნური ინტელექტის მიერ ნაწარმოების შესაქმნელად. იგი იარსებებს ავტორის ძველ

⁴⁸ მუხლი 9.1 „Copyright, Designs and Patents Act 1988“, 1988 წლის 15 ნოემბერი.

⁴⁹ იქვე, მუხლი 9.3.

განმარტებასთან ერთად, რომელთა თანაარსებობა შესაძლებელი იქნება ერთმანეთთან ყოველგვარი კონფლიქტის გარეშე. ამასთანავე, შესაძლებელია კანონმდებლობით მოთხოვნილ იქნას ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე გარკვეული აღნიშვნის, მაგალითად „AI“ გაკეთება, რათა მარტივად მოხდეს ადამიანისა და ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი ნაწარმოებების ერთმანეთისგან გამიჯვნა, რაც გამორიცხავს ადამიანის, როგორც ავტორის როლის დაკნინებას, ვინაიდან საწყის ეტაპზევე ცნობილი იქნება ნებისმიერი პირისთვის, რომ ნაწარმოები ხელოვნური ინტელექტის მიერ არის შექმნილი. ამასთანავე, საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ადამიანის მიერ შექმნილი ნაწარმოები თითქმის ყოველთვის უფრო მეტად ფასობს, ვიდრე მექანიკურად შექმნილი ნაწარმოებები, შესაბამისად ადამიანის მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე მოთხოვნას გაქრობა არ ემუქრება, თუმცა მოსალოდნელია კონკურენციის ზრდა, რაც უკეთესი პროდუქტის შექმნისათვის ბაზრის მასტიმულირებელი გარემოებადაც კი შეიძლება ჩაითვალოს.

3. ხელოვნური ინტელექტის მიერ არსებული ნაწარმოებების უნებართვო გამოყენების რეგულირების საკითხი.

ხელოვნური ინტელექტის განვითარება პროგრესული სამყაროს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიღწევაა, თუმცა ხელოვნურ ინტელექტს ჯერ-ჯერობით არ შეუძლია დამოუკიდებლად მუშაობა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მას სჭირდება მონაცემთა ბაზები, რომელთა შესწავლისა და გამოყენების მეშვეობით შექმნის სხვადასხვა პროდუქტს.⁵⁰ აღნიშნული მონაცემთა ბაზები კი წარმოადგენს იმ ნაწარმოებთა ერთობლიობას, რომლებიც ცალკე აღებული დაცულია საავტორო უფლებებით.⁵¹ ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ხელოვნური ინტელექტი იყენებს სხვა პირთა მიერ შექმნილ ნაწარმოებს ახალი ნაწარმოების შესაქმნელად. ასეთ დროს, ყოველთვის ჩნდება კითხვა, თავად ხელოვნური ინტელექტი ხომ არ არღვევს აღნიშნულ ნაწარმოებთა გამოყენებით საავტორო უფლებებს.

ნაწარმოების რეპროდუცირების განმარტება მოცემულია „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „ო“-ქვეპუნქტში, რომლის თანახმადაც, რეპროდუქციის დროს ხდება ნაწარმოების მთლიანი ან მისი ნაწილობრივი ასლის გადაღება, რაც ამავე კანონის მე-18 მუხლის თანახმად ავტორის განსაკუთრებული, ქონებრივი უფლებაა. იმისათვის, რომ ხელოვნურმა ინტელექტმა გამართულად იმუშაოს საჭიროა არსებული ნაწარმოებების ელექტრონულ ფორმატში გადაყვანა და შემდგომ მისი მონაცემის სახით პროგრამაში შეტანა, როგორც სასწავლო მასალის, რათა ხელოვნურმა ინტელექტმა შეისწავლოს იგი ახალი პროდუქტის შესაქმნელად.⁵² აღნიშნული ასლების გაკეთება კი თავისივე არსით ნაწარმოების რეპროდუცირებაა.

ევროკავშირში რეპროდუცირების უფლება დაცულია, თუმცა არსებობს დირექტივა, რომელიც გამონაკლისის სახით საშუალებას იძლევა ხელოვნური ინტელექტის მონაცემთა ბაზაში შეტანილ იქნას საავტორო უფლებებით დაცული ნაწარმოებები.⁵³ კერძოდ, გამონაკლისი ეხება ორ შემთხვევას. პირველი შემთხვევა დაკავშირებულია სამეცნიერო მიზნებიდან გამომდინარე ნაწარმოების გამოყენებასთან, როდესაც კვლევით ორგანიზაციებს და კულტურული მემკვიდრეობის დაწესებულებებს სამეცნიერო

⁵⁰ Quang, J., „Does Training AI Violate Copyright Law?“, 36 „Berkeley Technology Law Journal“, 2021. გვ. 1410-1411.

⁵¹ იქვე გვ. 1407.

⁵² Buick, A., „Copyright and AI training data—transparency to the rescue?“, 20 „Journal of Intellectual Property Law & Practice“, 2025. გვ. 186.

⁵³ Bonadio, E., Dinev, P., Mcdonagh, L., „can artificial intelligence infringe copyright some reflections“, წიგნში Abbott, R., (რედაქტორი), „Research Handbook on Intellectual Property and Artificial Intelligence“, გამომცემლობა, „Edward Elgar Publishing Limited“, 2022. გვ. 252.

კვლევების ჩატარებისათვის ავტორთა ნებართვის გარეშე შეუძლიათ ხელოვნურ ინტელექტში შეიტანონ საავტორო უფლებებით დაცული ნაწარმოებების ასლები, რათა ხელოვნურმა ინტელექტმა შეისწავლოს ისინი.⁵⁴ მეორე შემთხვევა კი უკავშირდება ავტორის თავშეკავებას, აკრძალოს მისი ნაშრომის ციფრულ ტექნოლოგიებში გამოყენება, როგორც მონაცემთა ბაზაში შესაყვანი ინფორმაციის.⁵⁵ აღნიშნული აკრძალვის არ არსებობის პირობებში, ევროკავშირის დირექტივის მიხედვით, მათი გამოყენება შესაძლებელია როგორც კომერციული, ისე არაკომერციული მიზნებისათვის, თუმცა თუ ავტორს გამოხატული აქვს აშკარა უარი მისი ნაწარმოების გამოყენების შესახებ, ასეთ შემთხვევაში, მათი ხელოვნურ ინტელექტის მიერ გამოყენება, გარდა კვლევითი საქმიანობისა, უკანონოდ ჩაითვლება.⁵⁶

რაც შეეხება ამერიკის შეერთებულ შტატებს, ევროკავშირის დირექტივისგან განსხვავებით, მათ კანონმდებლობაში არ არის მითითებული საგამონაკლისო შემთხვევები, თუ როდის ჩაითვლება საავტორო უფლებებით დაცული ნაწარმოებების გარკვეული სახით გამოყენება კანონიერად.⁵⁷ ამის ნაცვლად აშშ-ის სამართლებრივი სისტემა ადგენს რამდენიმე ფაქტორს, რომლებიც არის ერთგვარი ამოსავალი წერტილი იმის განსასაზღვრად, თუ რამდენად გამართლებულად უნდა ჩაითვალოს საავტორო უფლებებით დაცული ნაწარმოების გარკვეული სახით გამოყენება. ნაწარმოების „სამართლიანი გამოყენების“ შეფასება მოსამართლის პრეროგატივაა.⁵⁸ მან ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში, კანონმდებლობაში მოცემული ფაქტორების გათვალისწინებით, უნდა შეაფასოს სიტუაცია და მიიღოს გადაწყვეტილება გამართლებულად თვლის თუ არა ნაწარმოების გამოყენებას. აღნიშნული კრიტერიუმები კი შემდეგია: გამოყენების მიზანი და ხასიათი, საავტორო უფლებებით დაცული ნამუშევრის ბუნება, გამოყენებული ნაშრომის ოდენობა, კერძოდ მოხდა მისი მთლიანი თუ ნაწილობრივი გამოყენება და ბოლოს, ნაწარმოების გამოყენებით ხომ არ შემცირდა მისი ღირებულება, მათ შორის, საბაზრო ღირებულება.⁵⁹

ინტერესს იწვევს დიდ ბრიტანეთის შემთხვევა. აღნიშნულ ქვეყანაში არაკომერციული მიზნებისათვის საავტორო უფლებებით დაცული ნაწარმოებების გამოყენება დაშვებულია მხოლოდ კვლევითი მიზნებისათვის.⁶⁰ შესაბამისად, შესაძლებელია ავტორთა ნებართვის გარეშე მოხდეს ხელოვნურ ინტელექტის მონაცემთა ბაზაში ნაწარმოებთა შეტანა, თუმცა მას უნდა ჰქონდეს არაკომერციული, კვლევითი მიზანი. ბოლო წლებში, დიდ ბრიტანეთში აქტიურად განიხილებოდა საკითხი, დაშვებულად უნდა ცნობილიყო თუ არა ხელოვნური ინტელექტის მიერ ნაწარმოებების გამოყენება კომერციული მიზნებისთვისაც, რითაც დიდი ბრიტანეთის მთავრობას სურდა განსაკუთრებული წვლილი შეეტანა ხელოვნური ინტელექტის განვითარებაში.⁶¹ თუმცა აღნიშნულ წინადადებას მოჰყვა მასობრივი წინააღმდეგობა ავტორთა მხრიდან, რადგან იგი პირდაპირ იყო დაკავშირებული ავტორთა ფინანსურ შემოსავალთან, რის გამოც საკითხის განხილვა დროებით შეჩერებულია.⁶² მიუხედავად ამისა, არ არის გამორიცხული, რომ დიდი ბრიტანეთი გახდეს ერთ-ერთი პირველი ქვეყანა, რომელიც ხელოვნურ ინტელექტს მისცემს შესაძლებლობას

⁵⁴ მუხლი 3, „Directive (EU) 2019/790.“, 2019 წლის 17 აპრილი.

⁵⁵ იქვე, მუხლი 4.

⁵⁶ Buick, A., „Copyright and AI training data-transparency to the rescue?“, 20 „Journal of Intellectual Property Law & Practice“, 2025. გვ. 186.

⁵⁷ Rosati, E., „Copyright Exceptions and Fair Use Defences for AI Training Done for “Research” and “Learning,” or the Inescapable Licensing Horizon“ 10.1017, „European Journal of Risk Regulation“, 2025. გვ. 15.

⁵⁸ იქვე, 15-16.

⁵⁹ იხ. სქოლიო 50, გვ. 1415.

⁶⁰ მუხლი 29.A, „Copyright, Designs and Patents Act 1988“, 1988 წლის 15 ნოემბერი.

⁶¹ Rosati, E., იხ. სქოლიო 57, გვ. 8-9.

⁶² იქვე, გვ. 9.

არასამეცნიერო, კომერციული მიზნებისთვისაც გამოიყენოს შექმნილი ნაწარმოებები, როგორც სასწავლო მასალა.

არაკომერციული, სამეცნიერო და კვლევითი მიზნებისათვის ხელოვნური ინტელექტის მიერ, დაცული ნაწარმოებების მონაცემებად გამოყენება გამართლებულად უნდა იყოს მიჩნეული მისი ლეგიტიმური მიზნიდან გამომდინარე, რასაც არაერთი ქვეყანის კანონმდებლობა ითვალისწინებს. თუმცა როდესაც საქმე ეხება მისი კომერციული მიზნებისათვის გამოყენებას, რომლის დანერგვასაც დიდი ბრიტანეთი ცდილობს, იგი განსაკუთრებით მტკივნეული შეიძლება აღმოჩნდეს ავტორებისთვის, რადგან აღნიშნულ შემთხვევაში ისინი დაკარგავენ შემოსავლის გარკვეულ ნაწილს, მაშინ როდესაც ტექნოლოგიების შემქმნელი კომპანიები ნაწარმოებების გამოყენებით კიდევ უფრო მეტად გაიზრდიან ფინანსურ სარგებელს. სწორედ ამიტომ, როდესაც საქმე ეხება კომერციული მიზნებისთვის შექმნილი ნაწარმოებების მონაცემთა ბაზებში შეყვანის საკითხს, სასურველია, შეიქმნას ისეთი მონაცემთა ბაზები, რომელთა შექმნაც შეეძლებათ ხელოვნური ინტელექტის შემქმნელ კომპანიებს, რომლებიც გარკვეულ საფასურს გადაიხდიან აღნიშნული ნაწარმოებების გამოყენებისთვის, მიღებული თანხის ნაწილი კი განაწილდება იმ ავტორებზე, რომლებიც ქმნიან საავტორო უფლებებით დაცულ ნაწარმოებს. ეს მიდგომა ავტორთათვის შეიძლება მასტიმულირებელი გარემოებაც კი აღმოჩნდეს, რათა შექმნან უკეთესი ნაწარმოებები და მიიღონ დამატებითი შემოსავლები.

დასკვნა

ხელოვნური ინტელექტის როლი ყოველდღიურად იზრდება კულტურის სფეროში, რაც იწვევს მისი მეშვეობით უამრავი ნაწარმოების შექმნას. აღნიშნულის ფონზე, კიდევ უფრო მეტად იზრდება მოთხოვნა ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების შესახებ. ხელოვნური ინტელექტის განვითარების ინტენსივობიდან გამომდინარე, მოსალოდნელია, რომ მომავალში მისი დამოუკიდებლობისა და შემოქმედებითი ხარისხი მეტად გაიზრდება, რაც კიდევ ერთხელ დააყენებს კითხვის ნიშნის ქვეშ საავტორო უფლებების მხოლოდ ადამიანისთვის მიკუთვნების საკითხს. მანამდე კი აღნიშნული საკითხის დარეგულირება შესაძლებელია ბრიტანული მეთოდის გამოყენებით, რომელიც წარმოადგენს ალტერნატივას ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ ნაწარმოებებზე საავტორო უფლებათა გავრცელების კუთხით.

ხელოვნური ინტელექტის განვითარებასთან ერთად, ასევე იზრდება რისკი არსებული ნაწარმოებების მიმართ საავტორო უფლებების დარღვევის შესახებ, რაც საჭიროებს განსაკუთრებულ ყურადღებას. ამ მიმართულებით, სასურველია, დაწესდეს გარკვეული სახის კონტროლი, რათა არ მოხდეს ნაწარმოებთა უკანონო გადაკეთება ან მათი უკანონო რეპროდუცირება და მისი მეშვეობით ხელოვნური ინტელექტის მონაცემთა ბაზის შევსება, განსაკუთრებით კი მაშინ როდესაც აღნიშნულის გამოყენება ხდება კომერციული მიზნებისათვის. ეს კი საავტორო უფლებათა დაცვის მხრივ თანამედროვე სამყაროს ერთ-ერთი უდიდესი გამოწვევაა.

ბიბლიოგრაფია

1. გაბისონია, ზვიად, „ხელოვნური ინტელექტის ეროვნული სტრატეგია საქართველოსთვის“, წიგნში რუსიაშვილი, გიორგი, მუთჰორსტი, ოლაფ, და სირდაძე, ლადო, (რედაქტორები), „შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი. N8, 2021“, სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის გამომცემლობა, თბილისი, 2021;
2. Ang, Steven, „The Moral Dimensions of Intellectual Property Rights“, გამომცემლობა „Edward Elgar Publishing“, მასაჩუსეტსი, 2014;
3. Bonadio, Enrico, Dinev, Plamen, Mcdonagh, Luke, „can artificial intelligence infringe copyright some reflections“, წიგნში Abbott, Ryan, (რედაქტორი), „Research Handbook on Intellectual Property and Artificial Intelligence“, გამომცემლობა „Edward Elgar Publishing Limited“, მასაჩუსეტსი, 2022;
4. Buick, Adam, „Copyright and AI training data - transparency to the rescue?“, 20 „Journal of Intellectual Property Law & Practice“, ოქსფორდი, 2025;
5. Frosio, Giancarlo, „Four theories in search of an A(I)uthor“, წიგნში Abbott, Ryan, (რედაქტორი), „Research Handbook on Intellectual Property and Artificial Intelligence“, მასაჩუსეტსი, გამომცემლობა „Edward Elgar Publishing Limited“, 2022;
6. Gemignani, Micheal, „Laying Down the Law to Robots“, 21 San Diego L. Rev. 1043, სან დიეგო, 1984;
7. Guadamuz, Andres, „Originality in AI Generated Works“, წიგნში Hilty, Reto, Lee, Jyh-An, liu, Kung-Chung (რედაქტორები), „Artificial Intelligence and Intellectual Property“, გამომცემლობა „IRL Press at Oxford University Press“, ოქსფორდი 2021;
8. Hugenholtz, Bernt, P, Quintais, Joao, Pedro, „Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?“, 52, „IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law“, მიუნხენი 2021;
9. Hutson, James, „The Evolving Role of Copyright Law in the Age of AI-Generated Works“ 2(4), „Journal of Digital Technologies and Law“, 2024;
10. Klobucnik, Lucius, „Intellectual Property Regulation of Artificial Intelligence: A Matter of Time or a Step Too Far?“, წიგნში, Naim, Nadia., (რედაქტორი), „Developments in Intellectual Property Strategy: The Impact of Artificial Intelligence, Robotics and New Technologies“, გამომცემლობა „Palgrave Macmillan“, ჩამი, შვეიცარია, 2024;
11. Kok, Joost, N., Boers, Elbert, J.W., Kusters, Walter, A., Van der Putten, Peter, Poel, Mannes, „Artificial intelligence: Definition, trends, techniques and cases“ წიგნში Kok, Joost, N., (რედაქტორი), „Artificial Intelligence, Encyclopedia of Life supporting systems“ გამომცემლობა „Eolss Publishers Co Ltd“, პარიზი, 2009;
12. Koutras, Nikos, Selvadurai, Niloufer, „Recreating Creativity, Reinventing Inventiveness: Challenges Facing Intellectual Property Law“, გამომცემლობა „Routledge“, ნიუ-იორკი, 2024;
13. Książak, Pawel, Wojtczak, Silwya, „Toward a Conceptual Network for the Private Law of Artificial Intelligence“, გამომცემლობა „Springer“, ჩამი, 2023;
14. LI, Luo, „Artificial intelligence, An earthquake in the copyright protection of digital music“, წიგნში, Bielicki, Damian.M., (რედაქტორი), „Regulating Artificial Intelligence in Industry“, გამომცემელი „Routledge, Taylor & Francis Group“, ნიუ-იორკი, 2021;
15. Mehta, Nancy, A., Tomer, Aditya, „AI-generated works and Copyright Law“, წიგნში, Aston, Joshua, Tomer, Aditya, Singh, Rupendra, „Global Perspectives and Emerging Issues in Comparative Law“, გამომცემლობა „Cambridge Scholars Publishing“, კემბრიჯი, 2025;
16. Mik, Eliza, „AI as a Legal person?“, წიგნში Hilty, Reto, Lee, Jyh-An, liu, Kung-Chung, (რედაქტორები), „Artificial Intelligence and Intellectual Property“, გამომცემლობა „IRL Press at Oxford University Press“, ოქსფორდი, 2021;

17. Quang, Jenny, „Does Training AI Violate Copyright Law?”, 36 „Berkeley Technology Law Journal”, კალიფორნია, 2021;
18. Rosati, Eleonora, „Copyright Exceptions and Fair Use Defences for AI Training Done for “Research” and “Learning,” or the Inescapable Licensing Horizon” 10.1017, „European Journal of Risk Regulation, კემბრიჯი, 2025;
19. Sharma, Gunjan Mohan, Amoozegar, Azadeh, Najeeb, Ali, „Transforming Traditional Outsourcing Models: The disruptive impact of AI” წიგნში Yadav, Mohit, Pendey, Asgutosh, Huzoore, Geshwaree., (რედაქტორები), „Global work Arrangements and outsourcing in the age of AI”, გამომცემლობა „IGI Global Scientific Publishing“, პენსილვანია 2025;
20. Xiao, Yang, „Decoding Authorship: Is There Really no Place for an Algorithmic Author Under Copyright Law?” 54, „IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law“, მიუნხენი, 2023;
21. CISAC, „Global economic study shows human creators’ future at risk from generative AI”, Cisac Study, <https://www.cisac.org/Newsroom/news-releases/global-economic-study-shows-human-creators-future-risk-generative-ai> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
22. Delauney, Guy, „World's first AI minister will eliminate corruption, says Albania's PM”, BBC Article, <https://www.bbc.com/news/articles/cm2znzgwj3xo> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
23. Falcon, William, „What Happens Now That An AI-Generated Painting Sold For \$432,500?” Forbes Article, <https://www.forbes.com/sites/williamfalcon/2018/10/25/what-happens-now-that-an-ai-generated-painting-sold-for-432500/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
24. Pope, Alex, „AI artwork of Alan Turing sells for \$1m“, BBC Article, <https://www.bbc.com/news/articles/cpqdvz4w45wo> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
25. Rao, Anand, Verweij, Gerard, Cameron, E., „Sizing the prize What’s the real value of AI for your business and how can you capitalise?” Pwc Research, <https://www.pwc.com/gx/en/issues/analytics/assets/pwc-ai-analysis-sizing-the-prize-report.pdf> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
26. „საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“, 2005 წლის 3 ივნისი;
27. „ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებების დაცვის ბერნის კონვენცია“ 1986 წლის 9 სექტემბერი;
28. „Digital Single Market Directive 2019/790“, 2019 წლის 17 აპრილი;
29. „Legal Protection of Databases Directive 96/9/EC“, 1996 წლის 11 მარტი;
30. „Computer Programs Directive 2009/24/EC“, 2009 წლის 23 აპრილი;
31. „Ley de Propiedad Intelectual (LPI)“, 1996 წლის 22 აპრილი;
32. „Code de la propriété intellectuelle (CPI) 92-597“, 1992 წლის 1-ლი ივლისი;
33. „Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz – UrhG)“, 1965 წლის 9 სექტემბერი;
34. „United States Code Title 17 - Copyrights“, 1976 წლის 19 ოქტომბერი;
35. „Directive (EU) 2019/790.“, 2019 წლის 17 აპრილი;
36. „Copyright, Designs and Patents Act 1988“, 1988 წლის 15 ნოემბერი;
37. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე, C-604/10 „Football Dataco and Others“ 2012 წლის 1-ლი მარტი <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?&num=C-604/10> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
38. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე C-145/10, „Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH“, 2011 წლის 1-ლი დეკემბერი.

- <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?&num=C-145/10> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
39. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე C-5/08, „Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening“, 2009 წლის 16 ივლისი. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62008CJ0005> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
40. აშშ-ის უზენაესი სასამართლო გადაწყვეტილება, 499 U.S. 340 „*eist Publications, Inc. v. Rural Tel. Serv. Co.*“, 1991 წლის 27 მარტი. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/499/340/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025];
41. აშშ-ის საავტორო უფლებათა დაცვის ოფისის ოფიციალური წერილი, „Zarya of the Dawn Letter“ (Registration # VAu001480196), 2023 წლის 21 თებერვალი. <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.10.2025].